

การศึกษาหลักธรรมกับการพัฒนาชาติ Studying Dharma Principles and National Development

มะลิ ทิพย์ประจง*

Mali Thipprajong

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Phetchaburi Monastic College

Corresponding Author's Email: lthipprajongmali@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาหลักธรรมกับการพัฒนาชาติ สังคมจะอยู่ได้ต้องอาศัยหลักของการปฏิบัติทางศาสนาเข้ามาช่วยในการกล่อมเกล่าเพื่อสร้างสังคมให้มีความรักษาสามัคคี ไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นหลักธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมเกิดความร่มเย็นเป็นสุขปราศจากความโลภ โกรธหลง ได้บ้าง ด้านการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่จะให้เกิดมีสติความละอายต่อผลการกระทำที่ไม่ดีไม่งามเพราะศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันได้บ้าง

คำสำคัญ: การศึกษา, หลักธรรม, พัฒนาชาติ

Abstract

The study of moral principles and national development A society to survive must rely on the principles of religious practice to help in shaping the society in order to maintain unity. Selfishness is greater than the common good. Therefore, the principle is very important to bring peace and happiness to society without greed. can be angry Education therefore plays a very important role in human life in order to be conscious of being ashamed of the consequences of bad deeds because religion is what makes society empathetic to each other. can

Keywords: education, dharma principles, national development

1. บทนำ

หากไม่มีการตระหนักในสาระหรือเนื้อหาของคุณค่าของการศึกษาที่จะบังเกิดมีแก่เยาวชนในอันที่จะให้สอดคล้องกับการเตรียมเขาเหล่านั้นเพื่อให้อยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีคุณค่า คือสามารถที่จะประกอบอาชีพ

การทำงานที่เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์ได้ ซึ่งสะท้อนได้ถึงคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาหรือผลการเรียนรู้(learning outcome) ที่เยาวชนของชาติพึงจะบังเกิดมีขึ้นจากระบบการจัดการศึกษาว่าอยู่ในระดับเชื่อถือได้และประสิทธิภาพมากกว่าเรื่องปริมาณ (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ ของอรุณ จันทวานิช (อรุณ จันทวานิช, 2542: 198) ว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

2. การศึกษาหลักธรรมกับการพัฒนาชาติ

การจัดการศึกษาของไทยอาจเรียกได้ว่าพอมีความสำเร็จระดับหนึ่งในด้านปริมาณนักเรียน นักศึกษาที่เพิ่มขึ้น แต่ทว่าในด้านคุณภาพนั้นไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของครู อาจารย์ คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้จบการศึกษาทุกระดับชั้นมีแนวโน้มต่ำลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้จบการศึกษานั้นเมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศแล้วของไทยอยู่ในลำดับท้ายๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพราะอย่างเช่นกรณีของประเทศไทยนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่เคยมีระบบการตรวจสอบหรือการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ ทบวง มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ทำหน้าที่กำกับดูแลในภาพรวมเป็นหลัก มีการตรวจสอบเพียงในช่วงก่อนการอนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรต่างๆ บางระดับเท่านั้น การติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบมีอยู่น้อยมาก (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544) แต่ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นความมากในระดับที่การศึกษาเป็นเรื่องหนึ่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญ ดังปรากฏตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ว่า “จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ” อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 พร้อมกันนี้บทบัญญัติในมาตรา 81 ยังได้ระบุให้รัฐจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาพร้อมไปด้วยโดยมุ่งเน้นให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และ “การปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม” (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 2542: 88) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศโดยที่พัฒนาการทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมจะประสบผลสำเร็จต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของชาติฉบับแรกของประเทศซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 สิงหาคม 2542 (โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย, 2539: 26) มีสาระที่เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ครอบคลุมตั้งแต่ความมุ่งหมาย หลักการจัดการศึกษา สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของไทยอย่างใหญ่หลวงในรอบร้อยปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ข้อนี้เป็นผลลัพธ์จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อันทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งติดตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า โดยเนื้อแท้ของรัฐธรรมนุญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาตินั้นมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปการศึกษาของชาติขึ้น โดยทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นแม่บทในการดำเนินงานจัดการศึกษาของชาติให้เป็นเอกภาพ มีคุณภาพและมีมาตรฐานทัดเทียมกับอารยประเทศในบริบทที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มุ่งหวังให้ปวงชนชาวไทยได้มีการศึกษาอย่างถูกต้องทาง การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานต้องมุ่งเน้นคุณภาพเป็นประเด็นสำคัญ ไม่มุ่งเน้นเพียงปริมาณเท่านั้น ทั้งนี้ก็ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของชาติได้บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หากแต่ว่าในความจริงแล้วชาวบ้านคือพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศหวังเพียงว่าลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูงๆ ขึ้นไป มีงานทำหรือเป็นเจ้าของคนนายคนในอนาคตเท่านั้น

3. ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาสรางคนดี คนดีสรางชาติที่ดีให้มันคง

ข้อพิจารณาด้านยุทธศาสตร์การสรางคนดี ด้วยกระบวนทัศน์เชิงการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่าในอดีตการศึกษาขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาเอง ดังเช่นระบบโรงเรียนในระยะแรกมีอิทธิพลจากอังกฤษและต่อมาได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้โดยมุ่งหวังให้คนผ่านการการศึกษาเพื่อเข้าสู่ระบบราชการ โดยภาพรวมเป็นระบบที่เน้นการเรียนหนังสือและระดับชั้นอย่างเป็นด้านหลัก มีโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ภายใต้การบริหารควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีการแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบที่ไม่ได้มีระบบการประสานสัมพันธ์ทั้งเชิงการบริหารและเชิงวิชาการที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543) ซึ่งระบบการจัดการศึกษาลักษณะนี้พบข้อบกพร่องอยู่มาก ต่อมา ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (สุรงค์ โคว์ตระกูล, 2533) เกิดขึ้น เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาที่ต้องการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญคือคนเก่ง คนดี และคนที่มีความสุข เป็นการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธพิสัย คือเป็นคนมีความรู้ ความคิดและการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 9) อันเป็นความพยายามสนองความต้องการในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และต่อสังคมโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

ดังนั้น หลักปรัชญาในการจัดการศึกษาได้หันมาเน้นที่ความเป็นมนุษย์อย่างเป็นด้านหลัก หมายความว่าจัดการศึกษาต้องเน้นความเป็นมนุษย์ให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา อันเป็นการสอดคล้องกับปรัชญาการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับ 8 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เป็นสำคัญ (พระราชวรมนี, 2518: 71) เป็นเรื่องที่สำคัญในทำนองที่สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ที่ว่า จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมคน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ พัฒนาอะไรก็ติดถ้าจิตไม่พัฒนา (พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2560)

แนวความคิดนี้ สามารถอธิบายได้ในรูปของการจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่เป็นบูรณา การชีวิต ด้วยการศึกษามุ่งพัฒนาทางกายและจิตใจ ดังความปรากฏในพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อ 5 ธันวาคม 2540 ที่ว่า “การเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพอกันและมีเศรษฐกิจความเป็นอยู่แบบ

พออยู่ พอกิน อุ่มชูตัวเองให้มีความพอเพียงกับตนเอง” (Chen Jingpan, 1993: 9) อันเป็นการเตือนสติครั้งสำคัญ มิให้คนไทยและสังคมไทยหลงกระแสนอกจันลิมแนวคิดที่ยึดถือมาตลอดยุคสมัยแห่งประวัติศาสตร์อันยาวนานของชุมชนไทย เศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นปรัชญาที่ให้แนวทางการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนของคนทุกระดับให้รู้จักความพอประมาณและความมีเหตุผล โดยเน้นความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิตเป็นการขัดเกลาและสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้รู้จักดำรงตนอยู่ในความอดทนพากเพียร รู้จักใช้สติปัญญาและความรอบคอบ โดยไม่ฟุ้งเฟ้อสุรุ่ยสุร่าย และความรวยไม่ได้ทำให้คนรวยขึ้น มีแต่ความยุ่งยากมากขึ้น หากไม่มีความเข้าใจเพียงพอหลักคำสอนทางพุทธศาสนา อัฐกนิบาต ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมที่อำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เรียกเป็นภาษาบาลีว่า “ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม” มี 4 ข้อ ดังนี้คือ

1. การมีความพร้อมในความหมั่น อุตสาหวิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความขำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธีที่สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี เรียกว่าอัฐฐานสัมปทา

2. การรู้จักรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายเสื่อมเสีย เรียกว่าอารักขสัมปทา

3. การคบคนดีเป็นมิตร คือรู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาพูดคุย สำเหนียกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เรียกว่า กัลยาณมิตรตตา

4. มีความเป็นอยู่แต่พอดีอย่างเหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยจนเกินไปให้รายได้เหนือรายจ่าย ส่วนเหลือเก็บออมไว้ใช้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เรียกว่าสมชีวิตา

อย่างไรก็ตาม คนดีที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติได้นั้นควรเป็นคนดีในระนาบของคนดีทั้งบุคลิกภายนอกและภายใน ที่สำคัญคือมีความรู้กว้างขวาง ความเชี่ยวชาญระดับมีอาชีพสามารถนำความรู้มาปฏิบัติได้จริง มีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์มีความเบิกบาน และมีจิตใจที่ยึดมั่นในคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกตัญญู ดังความตอนหนึ่งในหนังสือ เรื่อง ปรมจารย์ขงจื้อ (Weley Arther, 1969: 15) ว่า “ชีวิตที่พึงประสงค์ในทัศนะของขงจื้อคือชีวิตที่มีคุณธรรม และคุณธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยหลักเมตตาธรรม ซึ่งเหมือนเชือกที่จะมาร้อยคนในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” โดยคุณธรรมเกิดจากการได้รับการปลูกฝังทางการศึกษาที่ดีด้วย ดังที่ จูสี (Chen Jingpan, 1993: 19) ประชาชนสำคัญของลัทธิขงจื้อสมัยใหม่ได้อุปมาความรู้ว่าเปรียบเหมือน “ตา” และการกระทำเปรียบเหมือน “ขา” โดยให้เหตุผลว่าแม้เราจะมีตาดี แต่ถ้าไม่มีขา เราก็เดินไม่ได้ ขณะเดียวกัน แม้เราจะมีขาแต่ถ้าไม่มีตาก็เดินไม่ถูกทางเช่นกัน ความรู้กับการกระทำจึงเป็นเรื่องที่ต้องอิงอาศัยกัน เป็นความอิงอาศัยกันดังปรัชญาการศึกษาจีนที่ว่า (Weley Arther, 1969: 51) ถ้ารักเรียนก็ชื่อว่าอยู่ใกล้ความรู้ แต่ความรู้ทางพุทธิปัญญาหรือความเชื่อทางศาสนาใด ๆ ก็ตาม หากไม่ได้ช่วยให้เกิดการปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ประโยชน์และไม่มีคุณค่าใด ๆ อย่างเช่นบุคคลผู้หนึ่ง เขาสามารถท่องโคลงทั้ง ๓๐๐ บท ในหนังสือโคลงขับได้จนขึ้นใจแล้ว จากนั้นก็ได้รับมอบหมายงานราชการบ้านเมืองให้ทำ แต่กลับไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนได้หรือเมื่อเขาถูกส่งตัวไปยังต่างแดนในฐานะทูต แต่กลับไม่อาจเจรจาความ

เมืองได้เสียอย่างนี้แล้ว คุณความดีของผองการเรี้นรู้ของเขานั้นอยู่ที่ตรงไหนกัน การศึกษาที่แท้จริงต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ อาทิเช่น ความใฝ่การศึกษา การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักแยกแยะความดีความชั่วได้ ดังความตอนหนึ่งว่า (คณิน บุญสุวรรณ, 2519: 49) ลิบซัวหลังคาเรือนจะหาคนซื่อสัตย์สุจริตอย่างขงจื้อนั้นไม่ยาก แต่จะหาคนที่มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาอย่างขงจื้อนั้นมันน้อยมาก

จะเห็นได้ว่า การเรี้นรู้ที่แท้จริงตามทัศนะขงจื้ออยู่ที่การถ่อมตนและตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนรู้และสิ่งที่ไม่รู้ที่อยู่ตลอดเวลา สาเหตุหลักคือขงจื้อมองเห็นว่า การศึกษาจะช่วยให้คนรู้จักจำแนกแยกแยะผิดถูกชั่วดีอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำได้ การศึกษาสำหรับขงจื้อแล้วไม่ใช่เพียงแค่การเรี้นรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการขัดเกลาทางศีลธรรมด้วย ในหนังสือเรื่องจีนสามยุค (Chen Jingpan, 1993: 24) กล่าวการสนทนา ระหว่างจื่อจาง กับขงจื้อ เกี่ยวกับความดีและคนดี ความว่า “เมื่อจื่อจาง ถามเกี่ยวกับความดี ขงจื้อตอบว่า ใครก็ได้ที่สามารถนำหลัก 5 ประการนี้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 1) ความสุภาพอ่อนโยน 2) จิตใจกว้างขวาง 3) มีศรัทธาตั้งมั่นดี 4) ขยันหมั่นเพียร และ 5) มีความเมตตาการุณย์ จากข้อความดังกล่าวนี้พบว่า ความดีในทัศนะของขงจื้อไม่ใช่สิ่งสัมบูรณ์(Absolute) แต่เป็นสิ่งที่สัมพัทธ์(Relative) ในทางปฏิบัติ คนจึงไม่สามารถเป็นคนดีได้ หากปราศจากการช่วยเหลือเกื้อกูลจากสังคม (Afred Bloom. 1971: 278) เช่นเดียวกัน “ยอดคนย่อมไม่ทอดทิ้งเพื่อนบ้านของตัวเอง” อันเป็นที่มาของหลักขงจื้อตามหลักสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 5 ชุดในเวลาต่อมา (เจือจันหนัน อัจพรรณ, 2535: 47-48) คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง 5) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน โดยสัมพันธ์ภาพนี้เป็นสัมพันธ์ภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์และการตอบแทนที่ดีงามในเวลาต่อมา

ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความกตัญญูของท่านเหลียวฝานที่ว่า “...ลูกต้องเคารพบูชาบรรพชน สรรเสริญคุณความดีของบรรพชนให้แผ่ไพศาล ลูกจะต้องปกปิดความผิดพลาดของพ่อแม่วิ้วย่าให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล ชาติบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ลูกจะต้องเทิดทูนรักษาไว้ด้วยชีวิต ลูกจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อองค์ฮ่องเต้ไม่เสื่อมคลาย...และหลักความเชื่อที่ว่า บุตรที่มีความกตัญญูย่อมพยายามสร้างเนื้อสร้างตัวด้วยความขยันขันแข็ง เพื่อความมั่นคงของครอบครัว ความกตัญญูทำให้เขาได้รับความเชื่อถือทางธุรกิจ ประกอบกับการรู้จักประหยัด รู้จักอดออม ย่อมสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้โดยไม่ยาก ยิ่งกว่านั้นเครื่องมือสำคัญในการสร้างตนและครอบครัวของคนจีนก็คือความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การนำความสมบูรณ์พูนสุขมาสู่ครอบครัวถือว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินชีวิต” (ศิลป โหระพิชัย, 2530: 18)

4. บทสรุป

อย่างไรก็ตาม ลักษณะสำคัญอีกอย่างของคนดีที่สามารถสร้างชาติอันเป็นผลจากการศึกษาคือการเป็นคนคิดเป็น¹ กล่าวคือการแสวงหาแนวทางตอบข้อสงสัยบางประการ โดยการนำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดวางในกระบวนการคิดอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีคิดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด อาทิเช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จะเห็นได้ว่าการคิดเป็นเปรียบได้กับการเรียงอิฐที่กระจัดกระจายให้เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยนำอิฐแต่ละก้อนมาประกอบกันในแต่ละที่อย่างเหมาะสม การเรียงอิฐเปรียบได้กับการจัดระเบียบและเข้าใจความสัมพันธ์และตรรกะของข้อมูล ที่เราได้ใช้การคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบลึกซึ้งและมีระบบระเบียบ ข้อมูลที่เรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยจนกลายเป็นความคิดที่ละเอียดรอบคอบดีที่สุดในเดียวกับอิฐที่ได้รับการวางเรียงอย่างเหมาะสมกลายเป็นอาคารที่งดงามได้ในที่สุด คนที่คิดเป็นจะเข้าลักษณะนี้ และทำอะไรเราจึงรู้จักการใช้ความคิดที่ถูกต้อง รู้จักวิธีการใช้เหตุผล รู้จักวิธีการคิดสร้างสรรค์สำหรับคำตอบ ขอแนะนำให้พิจารณาดังนี้คือ

ประการที่ 1 คนดีต้องมีลักษณะของการเป็นนักคิดที่ดี กล่าวคือรับรู้ข้อมูลตามความเข้าใจของตน ไม่ละเลยแม้ข้อมูลจำกักรวม ไม่ด่วนสรุป พยายามหาทางเลือกที่แตกต่าง เก็บไว้เผื่อคิดต่อได้ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดค้นหาให้กว้างขวางครอบคลุมมากที่สุด แก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความจริงใจ เสียสละ อดทน มีทิศทางของตนเอง กล้าเสี่ยง เรียนรู้จากความผิดพลาด มีความยืดหยุ่นและมีจินตนาการ พิจารณาทางเลือกที่แตกต่างได้ ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ ส่งผ่านความรู้และนำทักษะมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

หากเราต้องการเป็นคนดีที่เป็นนักคิดที่ดีด้วยแล้ว เราควรพัฒนานิสัยการคิดเพื่อให้มีลักษณะของผู้เป็นนักคิด อาทิเช่น มีคำถามหรือข้อสงสัยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ ไม่เชื่อหรือคล้อยตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ รักความรู้ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต นิยมใช้เหตุผลมากกว่าชอบตัดสินใจใดตามอารมณ์ความรู้สึก เป็นผู้มองปัญหามากกว่าจมอยู่กับปัญหา มองข้ามความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ แต่มีสติสัมปชัญญะในการแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูลและคิดอย่างเป็นระบบก่อนพิจารณาตัดสินใจสิ่งใด ค้นคว้าความจริงเชิงมโนทัศน์ มีกรอบความจริงที่ชัดเจนในเรื่องที่จะคิด ประารถนาเสรีภาพทางความคิด ไม่มีความจำกัดทางความคิด กล้าที่จะคิดแตกต่าง แต่รอบคอบในการพิจารณาความคิดนั้น เชื่อสัจย์ต่อความจริง ยึดหลักจริงคือจริงแท้คือแท้ มีหัวใจที่เปิดกว้างไม่ยึดมั่นว่าสิ่งที่ตนเองคิดนั้นถูกเสมอไป แสวงหาทางเลือกที่หลากหลาย ทำทนายตัวเองให้คิดเชื่อมโยงในสิ่งที่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้

ประการที่ 2 คือ ต้องรู้จักวิธีคิด 10 ประการคือ 1) ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 2) ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) 3) ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) 4) ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) 5) ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) 6) ความสามารถในการคิดเชิง

สร้างสรรค์ (Creative Thinking) 7) ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์ (Applicative thinking) 8) ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) 9) ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) 10) ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking)

ประการที่ 3 ต้องรู้จักการคิดเชิงระบบ (Systematic thinking) คือต้องมีวิธีการคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบเป็นลำดับขั้นและอย่างครบถ้วนโดยใช้วิธีคิด 10 ประการในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของการคิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

และคุณลักษณะดังกล่าวมานี้ จะเกิดมีได้ก็ด้วยการอาศัยระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และคนที่มีคุณภาพ อันจะรวมและประสานสอดคล้องกันจนกลายเป็นพลังสำคัญก่อให้เกิดระบบการศึกษาที่สร้างคนดีที่มีความรู้ เป็นความรู้ในระนาบของความรู้ทุกอย่างในบางอย่างและความรู้บางอย่างในทุกอย่าง มีความคิด ดังปรากฏในหลักความคิดอาทิเช่น หนังสือเรื่องผู้ชนะ 10 คิด และมีคุณธรรมจริยธรรมที่ฝังงอกในระนาบของการฝึกตนให้มีวินัย ฝึกใจให้มีวัฒนธรรม อนึ่ง ความรู้ ความคิด คุณธรรม เป็นคุณสมบัติในมิติของคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดและทำอย่างคนรุ่นใหม่ มีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าด้านปัญญา ความเชี่ยวชาญ ความเบิกบานและคุณธรรม ที่พร้อมจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติต่อไป.

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

คณิน บุญสุวรรณ,ผู้แปล. (2519). จินสามยุค. โดยลูเซียน ดับเบิลยู พาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรุงสยาม.

เจ็จจันท์ อังพรณ,ผู้แปล. (2535). โอวาทสี่ของท่านเหลียวผาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์. (2544). ISO9000 ในสถานศึกษา : หัวใจอยู่ที่ความตระหนักในการประกันคุณภาพการศึกษา. วารสารสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น For Quality.

ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์. (2544). การศึกษากับรัฐธรรมนูญ : เพื่อปวงชนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน”. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช . 14(1): 11

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. สำนัก กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การวิเคราะห์ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติในรูปของนโยบายและแผน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

_____. (2539). โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย. เอกสารจากการประชุมสมัชชาการศึกษา ณ ธนาคารกสิกรไทย. กรุงเทพมหานคร.

รุ่ง แก้วแดง. การศึกษาในฐานะปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ.

พระราชวรมนูณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2518). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา. ปาฐกถานำเรื่อง ยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2533). จิตวิทยาการศึกษาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิลป์ โหระพิชัย. ป.นี้กระขนาด. (2530). พระบรมโพธิสมภารร่มเย็นเป็นสุข ใน วิทยา วิทยาอำนาจคุณ (บรรณาธิการ). เส้นทางธุรกิจฉบับพิเศษ : คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรการพิมพ์.

อำรุง จันทวานิช. (2542). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ. เอกสารการวิจัย.

Chen Jingpan. (1993). Confucius as a Teacher, Malaysia : Delta Publishing Sdn Bhd.

Weley,Arther. (1969). Three Ways of Thought in Ancient China. :London : George Allen&Unwin Ltd.

Afred Bloom. (1971). Far Eastern Religions Tradition in W. Recharad Comstock,(ed.) Religion and Man : An Introduction. (New York : Harper&Row Publishers.

